

بانک مرکزی اعلام کرد

مهار نقدینگی بدون توقف تولید

گزارش

رئیس کل بانک مرکزی با بیان اینکه رشد نقدینگی در پنج‌ماهه نخست سال ۱۴۰۵ به ۱۹ درصد رسید، می‌گوید چنین عددی حاکی از توقف شتاب رشد نقدینگی در ماه‌های اخیر است. عبدالناصر همتی این تحول را نتیجه برنامه‌ریزی برای استفاده از ابزارهای مؤثر پولی و به‌ویژه کنترل جدی‌تر خلق نقدینگی در شبکه بانکی دانسته است؛ رویکردی که در شرایط خاص اقتصاد ایران و همزمانی آن با جنگ، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

کنترل رشد نقدینگی در هرشرایطی یکی از پایه‌های اصلی مهار تورم است، اما در وضعیت جنگی، این موضوع با پیچیدگی بیشتری همراه می‌شود. جنگ می‌تواند از مسیر افزایش هزینه‌های عمومی، نیاز به تأمین مالی بازسازی، اختلال در زنجیره تأمین، افزایش تقاضای سرمایه در گردش بنگاه‌ها و تشدید نااطمینانی، فشار مضاعفی بر منابع پولی و مالی وارد کند. از این منظر، قرار گرفتن رشد نقدینگی در سطح ۱۹ درصد طی پنج ماه نخست سال، نشانه‌ای از تلاش سیاست‌گذار پولی برای حفظ انضباط در بازار پول، بدون کنار گذاشتن نیازهای تولید و اقتصاد واقعی است.

بانک مرکزی در سال جاری با یک مأموریت دوگانه روبه‌رو بوده است: از یک سو باید از تکرار چرخه رشد بالای پایه پولی و تشدید فشارهای تورمی جلوگیری کند و از سوی دیگر، تأمین مالی بنگاه‌ها، خانوارها و بخش‌های آسیب‌دیده از شرایط جنگی را از مسیرهای هدفمند دنبال کند. آمارهای اعلام‌شده از سوی بانک مرکزی نشان می‌دهد این نهاد تلاش کرده به جای گسترش بی‌ضابطه اعتبارات، منابع بانکی را با اولویت تولید و زنجیره‌های اقتصادی هدایت کند.

کنترل خلق پول از مسیر بانک‌ها

نقدینگی در اقتصاد تنها از مسیر چاپ پول یا افزایش مستقیم پایه پولی رشد نمی‌کند. بخش مهمی از نقدینگی در فرایند اعطای تسهیلات و گسترش ترانزنامه بانک‌ها شکل می‌گیرد.

هنگامی که بانک‌ها بیش از توان منابع، کیفیت دارایی‌ها و ظرفیت واقعی اقتصاد اعتبار ایجاد کنند، بخشی از این اعتبار می‌تواند به افزایش تقاضای غیرمولد، فشار بر بازار دارایی‌ها و در نهایت تورم منجر شود.

به همین دلیل، تأکید رئیس کل بانک مرکزی بر «کنترل جدی میزان خلق نقدینگی توسط بانک‌ها» اهمیت دارد. سیاست‌گذار پولی در سال جاری تلاش کرده از طریق کنترل رشد ترانزنامه بانک‌ها، نظارت بر اضافه‌برداشت‌ها، مدیریت بازار بین‌بانکی و اعمال انضباط بیشتر در شبکه بانکی، مسیر رشد نقدینگی را مدیریت کند. یکی از ابزارهای مهمی که در این چارچوب به کار گرفته شد، افزایش نسبت سپرده قانونی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بود. نسبت سپرده قانونی، بخشی از منابع بانک‌هاست که باید نزد بانک مرکزی نگهداری شود و امکان تبدیل مستقیم آن به تسهیلات یا اعتبار جدید وجود ندارد. بانک مرکزی در دو مرحله، مجموعاً ۱۰۵ واحد درصد به نسبت سپرده قانونی بانک‌ها افزوده است. مرحله نخست به میزان ۷۵۰۰ درصد در اردیبهشت‌ماه اجرا شد و مرحله دوم نیز با هدف تکمیل سیاست کنترل نقدینگی در دستور کار قرار گرفت. این اقدام به زبان ساده، بخشی از منابع قابل استفاده بانک‌ها برای خلق اعتبار جدید را محدود می‌کند و از تبدیل سریع منابع به نقدینگی تازه جلوگیری می‌شود. افزایش سپرده قانونی در عین حال پیامی روشن برای بازار پول دارد: رشد ترانزنامه و اعتباردهی مستقیم آن به تسهیلات یا اعتبار جدید وجود ندارد. بانک مرکزی در دو مرحله، مجموعاً ۱۰۵ واحد درصد به نسبت سپرده قانونی بانک‌ها افزوده است. مرحله نخست به میزان ۷۵۰۰ درصد در اردیبهشت‌ماه اجرا شد و مرحله دوم نیز با هدف تکمیل سیاست کنترل نقدینگی در دستور کار قرار گرفت. این اقدام به زبان ساده، بخشی از منابع قابل استفاده بانک‌ها برای خلق اعتبار جدید را محدود می‌کند و از تبدیل سریع منابع به نقدینگی تازه جلوگیری می‌شود.

مدیریت نقدینگی بدون اختلال در شبکه بانکی

کنترل نقدینگی به معنای قطع کامل جریان منابع در اقتصاد نیست. بانک مرکزی باید همزمان از رشد بی‌ضابطه پایه پولی جلوگیری کند و در همان حال اجازه ندهد کمبود نقدینگی کوتاه‌مدت در بانک‌ها به اختلال در پرداخت‌ها، تسویه بین‌بانکی یا فشار ناگهانی بر بازار پول تبدیل شود. عملیات بازار باز یکی از ابزارهایی است که برای ایجاد این تعادل به کار گرفته می‌شود. در این عملیات، بانک مرکزی از طریق

توافق باخرید یا رپو، نقدینگی کوتاه‌مدت و وثیقه‌دار در اختیار بانک‌ها قرار می‌دهد یا در زمان لازم منابع مازاد را جمع‌آوری می‌کند. کارکرد اصلی این ابزار، مدیریت ذخایر شبکه بانکی و هدایت نرخ بازار بین‌بانکی در محدوده هدف است. تفاوت مهمی میان تأمین موقت ذخایر بانک‌ها برای حفظ ثبات روانی بازار پول و تأمین دائمی ناترازی‌های ساختاری وجود دارد. در رویکرد جدید، هدف آن است که نیازهای کوتاه‌مدت و عملیاتی شبکه بانکی پاسخ داده شود، اما وابستگی بانک‌ها به منابع پر قدرت بانک مرکزی و اضافه‌برداشت‌های غیرمنضبط گسترش پیدا نکند. کنترل اضافه‌برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی نیز از همین منظر اهمیت دارد. اضافه‌برداشت‌های مستمر، اگر بدون اصلاح ترانزنامه و انضباط مالی بانک‌ها افزایش کیفیت دارایی‌ها، واگذاری اموال مازاد پولی و فشار بر رشد نقدینگی منجر شود. به همین دلیل، اصلاح وضعیت بانک‌های ناتراز، افزایش کیفیت دارایی‌ها، واگذاری اموال مازاد و تقویت کفایت سرمایه، بخشی از مسیر پایدار کنترل نقدینگی محسوب می‌شود.

مکمل سیاست کنترل پول

یکی ازغدغه‌های اصلی در اجرای سیاست‌های پولی انضباطی، احتمال کاهش دسترسی تولیدکنندگان به منابع مالی است. این نگرانی در شرایط جنگی بیشتر هم می‌شود چون بنگاه‌ها با افزایش هزینه مواد اولیه، دشواری‌های حمل‌ونقل، نیاز بیشتر به سرمایه در گردش و گاه آسیب به زیرساخت‌ها مواجه‌اند.

بانک مرکزی برای جلوگیری از آنکه کنترل نقدینگی به محدود شدن فعالیت‌های مولد منجر شود، همزمان بسته مکمل اعتباری را در دستور کار قرار داده است. بر اساس اعلام رئیس کل بانک مرکزی، شبکه بانکی در پنج‌ماهه نخست امسال حدود ۴۱۰۰ هزار میلیارد تومان از طریق تسهیلات بانکی، تأمین مالی تولید را انجام داده است. افزون بر این، ۲۶۹ هزار میلیارد تومان نیز از طریق ابزارهای تأمین مالی زنجیره‌ای به تولید اختصاص یافته است. تأمین مالی زنجیره‌ای شامل ابزارهایی مانند

سیاست‌گذار پولی در سال جاری تلاش کرده از طریق کنترل رشد ترانزنامه بانک‌ها، نظارت بر اضافه‌برداشت‌ها، مدیریت بازار بین‌بانکی و اعمال انضباط بیشتر در شبکه بانکی، مسیر رشد نقدینگی را مدیریت کند. یکی از ابزارهای مهمی که در این چارچوب به کار گرفته شد، افزایش نسبت سپرده قانونی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بود.

یکی ازغدغه‌های اصلی در اجرای سیاست‌های پولی انضباطی، احتمال کاهش دسترسی تولیدکنندگان به منابع مالی است. این نگرانی در شرایط جنگی بیشتر هم می‌شود چون بنگاه‌ها با افزایش هزینه مواد اولیه، دشواری‌های حمل‌ونقل، نیاز بیشتر به سرمایه در گردش و گاه آسیب به زیرساخت‌ها مواجه‌اند.

بانک مرکزی برای جلوگیری از آنکه کنترل نقدینگی به محدود شدن فعالیت‌های مولد منجر شود، همزمان بسته مکمل اعتباری را در دستور کار قرار داده است. بر اساس اعلام رئیس کل بانک مرکزی، شبکه بانکی در پنج‌ماهه نخست امسال حدود ۴۱۰۰ هزار میلیارد تومان از طریق تسهیلات بانکی، تأمین مالی تولید را انجام داده است. افزون بر این، ۲۶۹ هزار میلیارد تومان نیز از طریق ابزارهای تأمین مالی زنجیره‌ای به تولید اختصاص یافته است. تأمین مالی زنجیره‌ای شامل ابزارهایی مانند

مهار نقدینگی می‌تواند توان برنامه‌ریزی بنگاه‌ها را افزایش دهد. تولیدکننده‌ای که با نوسان‌های شدید قیمت مواد اولیه، نرخ ارز و هزینه تأمین مالی مواجه است، دشواری می‌تواند برای تولید، سرمایه‌گذاری و اشتغال تصمیم بگیرد. هر اندازه سیاست پولی بتواند از تشدید بی‌ثباتی قیمت‌ها جلوگیری کند، فضای تصمیم‌گیری اقتصادی نیز قابل پیش‌بینی‌تر می‌شود.

آیا کنترل نقدینگی به رکود منجر می‌شود؟

پرسش مهم این است که آیا کاهش رشد نقدینگی می‌تواند اقتصاد را با رکود بیشتری روبه‌رو کند؟ پاسخ به چگونگی اجرای سیاست بستگی دارد. اگر کنترل پول به معنای محدود کردن یکسان و بدون تمایز همه تسهیلات باشد، احتمال فشار بر سرمایه در گردش بنگاه‌ها و کاهش تولید وجود دارد. اما اگر این سیاست با هدایت اعتبار به بخش‌های اولویت‌دار، استفاده از ابزارهای زنجیره‌ای و اصلاح رفتار بانک‌های ناتراز همراه شود، می‌توان میان مهار تورم و تداوم فعالیت تولیدی تعادل برقرار کرد.

در واقع، تفاوتی اساسی میان اعتباردهی مولد و خلق نقدینگی غیرمولد وجود دارد. تسهیلاتی که به تکمیل پروژه‌های دارای پیشرفت فیزیکی، تأمین مواد اولیه، صادرات، کشاورزی، صنایع راهبردی و بازسازی واحدهای آسیب‌دیده اختصاص یابد، می‌تواند از تولید و اشتغال پشتیبانی کند. در مقابل، گسترش اعتبارات بدون اولویت‌بندی و بدون نظارت، ممکن است به تقاضا در بازارهای دارایی و فشار تورمی دامن بزند.

۶ ابزار بانک مرکزی برای مدیریت نقدینگی و خلق پول

ابزار	اقدام انجام شده یا اعلام شده	سازوکار اثرگذاری بر نقدینگی	نقش در حمایت از تولید
افزایش نسبت سپرده قانونی	نسبت سپرده قانونی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در دو مرحله، در مجموع ۱۰۵ واحد درصد افزایش یافت.	بخشی بزرگ‌تر از منابع بانک‌ها نزد بانک مرکزی نگهداری می‌شود؛ بنابراین توان بانک‌ها برای گسترش بی‌ضابطه تسهیلات و خلق اعتبار جدید کاهش می‌یابد.	بانک مرکزی اعلام کرده است حمایت از بخش‌های اولویت‌دار همزمان ادامه دارد و بانک‌های همراه با اولویت‌های اقتصادی می‌توانند مشوق دریافت کنند.
کنترل رشد ترانزنامه بانک‌ها	اعمال محدودیت و نظارت بیشتر بر رشد دارایی‌ها، تسهیلات و تعهدات بانک‌ها؛ به‌ویژه بانک‌هایی که رشد ترانزنامه آن‌ها با منابع و وضعیت مالی‌شان متناسب نیست.	بخش مهمی از نقدینگی از مسیر رشد ترانزنامه و تسهیلات‌دهی بانک‌ها ایجاد می‌شود؛ کنترل این مسیر، خلق پول بانکی را مدیریت می‌کند.	هدف، جلوگیری از تخصیص منابع به فعالیت‌های غیرمولد و هدایت اعتبارات به سرمایه در گردش و بخش‌های دارای اولویت است.
مهار اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی	سخت‌گیری در برابر اتکای بانک‌های ناتراز به منابع بانک مرکزی و مخالفت با استقراض‌های بدون پشتوانه.	اضافه‌برداشت مداوم بانک‌ها می‌تواند به افزایش پایه پولی و در ادامه رشد نقدینگی منجر شود؛ محدود کردن آن از انتقال ناترازی بانک‌ها به تورم جلوگیری می‌کند.	بانک‌ها به جای اتکا به منابع پر قدرت، به سمت اصلاح ساختار مالی، افزایش کیفیت دارایی‌ها و تجهیز منابع سالم هدایت می‌شوند.
عملیات بازار باز و مدیریت بازار بین بانکی	استفاده از توافق باخرید یا رپو برای مدیریت ذخایر شبکه بانکی و هدایت نرخ بازار بین‌بانکی در محدوده هدف.	بانک مرکزی به جای تزریق دائمی پول، نیاز بانک‌ها و زنجیره‌های تولید و تجارت به مدیریت می‌کند؛ این ابزار از نوسان شدید بازار پول جلوگیری می‌کند.	روان‌ماندن تسهویه بانکی و جلوگیری از اختلال در پرداخت‌ها، به حفظ جریان تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی کمک می‌کند.
اصلاح ناترازی و تقویت ترانزنامه بانک‌ها	الزام بانک‌های دارای کفایت سرمایه پایین به واگذاری اموال مازاد، دارایی‌های منجمد و شرکت‌های تابعه؛ همچنین تأکید بر اصلاح ساختار مالی بانک‌ها.	بانکی که ترانزنامه سالت‌تری دارد، کمتر به اضافه‌برداشت و منابع بانک مرکزی وابسته می‌شود؛ در نتیجه یکی از ریشه‌های رشد پول پر قدرت محدود خواهد شد.	منابعی که در دارایی‌های غیرمولد یا شرکت‌داری بانک‌ها قفل شده‌اند، می‌توانند به تدریج به سمت فعالیت‌های بانکی و تأمین مالی اقتصاد بازگردند.
تأمین مالی زنجیره‌ای و هدایت اعتبار	ایجاد سهمیه ۶۷۰ همت برای تأمین مالی زنجیره‌ای در سال ۱۴۰۵ و استفاده از اوراق گام، برات الکترونیکی، فاکتورینگ و کارت‌های اعتباری متصل به زنجیره تولید؛ همچنین تأمین ۲۶۹ همت از ابتدای سال از این مسیر اعلام شده است.	این ابزارها به جای تزریق نقدینگی پراکنده، اعتبار را در زنجیره مشخص تولید و تجارت به گردش درمی‌آورند و نیاز به پول نقد و تسهیلات مستقیم را کاهش می‌دهند.	مهم‌ترین ابزار برای جمع‌کردن میان کنترل نقدینگی و حفظ تأمین مالی تولید است؛ زیرا منابع را به مواد اولیه، سرمایه در گردش، تولید و زنجیره تأمین هدایت می‌کند.

اطلاع‌رسانی

بوشهر و روسیه؛ گامی در مسیر توسعه دیپلماسی اقتصادی استانی و اقتصاد دریا محور

کوجه‌فرزنگی خارج از فصل، موضوع تقویت لجستیک، اصلاح بندر و سرمایه‌گذاری مشترک با طرف روسی از طریق ظرفیت اتاق‌های بازرگانی بوشهر و سن‌پترزبورگ مورد مذاکره قرار گرفت. بوشهر برای روسیه استانی شناخته‌شده است و سابقه همکاری دو کشور در نیروگاه اتمی بوشهر، ظرفیت ارزشمندی برای تعمیق روابط اقتصادی و تجاری ایجاد کرده است. تلاش ما این است که این سابقه همکاری را به حوزه‌های جدیدی همچون تجارت، کشاورزی، شیلات، حمل‌ونقل، سرمایه‌گذاری و اقتصاد دریامحور گسترش دهیم، و رویکرد ما در این سفر، حرکت از دیپلماسی اقتصادی در سطح گفت‌وگو به سمت دیپلماسی اقتصادی د نتیجه محور بود؛ دیپلماسی‌ای که باید در نهایت به قراردادهای تجاری، سرمایه‌گذاری مشترک، افزایش صادرات، ایجاد مسیرهای پایدار لجستیکی و حضور مستمر محصولات بوشهر در بازار روسیه منجر شود.

تقویت روابط بوشهر با سن‌پترزبورگ و دیگر استان‌ها و مناطق فدرال روسیه، در کنار توسعه همکاری‌های منطقه‌ای، می‌تواند گام مهمی در مسیر تنوع‌بخشی به بازارهای صادراتی، تقویت اقتصاد دریامحور و ایجاد ارزش افزوده و اشتغال برای مردم استان باشد.

آن، محصولات گلخانه‌ای و خارج از فصل، میگو و سایر محصولات آبرزی، از ظرفیت‌های مهم صادراتی استان هستند که برای حضور پایدار در بازار روسیه، نیازمند رفع موانع تجاری، استاندارد و لجستیکی هستند. در همین راستا، موضوع افزایش تعداد شرکت‌های ثبت‌شده و مورد تأیید طرف روسی در حوزه محصولات شیلاتی و آبزیان با حضور رئیس سازمان دامپزشکی کشور مورد پیگیری قرار گرفت و هماهنگی‌های لازم برای رفع این موانع با همکاری سفارت جمهوری اسلامی ایران در روسیه و معاون وزیر جهاد کشاورزی و رئیس سازمان شیلات ایران انجام شد. همچنین درباره صادرات محصولات کشاورزی، به‌ویژه

برای معرفی محصولات استان، شناسایی بازارهای جدید و ایجاد ارتباط مستقیم میان تولیدکنندگان و تجار بوشهری با طرف‌های روسی فراهم کرد. همچنین دیدار با استاندار سن‌پترزبورگ، زمینه گفت‌وگو درباره توسعه همکاری‌های بین‌استانی، افزایش مبادلات تجاری، تقویت همکاری‌های لجستیکی و فراهم کردن بستر حضور بخش خصوصی دو طرف را فراهم کرد. اعتقاد ما این است که روابط میان استان‌ها می‌تواند مکمل روابط ملی دو کشور باشد و بخشی از ظرفیت‌های اقتصادی مغفول‌مانده را فعال کند.

از مهمترین اهداف سفر، تسهیل صادرات محصولات بوشهر به بازار روسیه بود. خرما و فراورده‌های

روابط جمهوری اسلامی ایران و قدراسیون روسیه، روابطی تاریخی و یو به توسعه است و تحولات سال‌های اخیر، ضرورت تقویت همکاری‌های اقتصادی و تجاری میان دو کشور را بیش از گذشته آشکار کرده است. در این میان، توسعه دیپلماسی اقتصادی استانی می‌تواند نقش مهمی در تبدیل ظرفیت‌های موجود به همکاری‌های عملی و پایدار ایفا کند. استان بوشهر با برخورداری از ظرفیت‌های مهم بندری و دریایی و توانمندی‌های قابل توجه در حوزه‌های کشاورزی، شیلات و آبزیان، می‌تواند سهم مؤثری در توسعه تجارت ایران با روسیه و کشورهای روسیه داشته باشد. همچنین فرصت مناسبی برای تقویت جایگاه بوشهر در زنجیره تجارت منطقه‌ای و اتصال ظرفیت‌های تولیدی استان به بازارهای شمالی فراهم کرده است. یکی از محورهای اصلی سفر به روسیه، معرفی بیشتر ظرفیت‌های تولیدی و صادراتی بوشهر بود، حضور در نمایشگاه‌های مسکو و سن‌پترزبورگ و گفت‌وگو با فعالان اقتصادی و تجاری، فرصت مناسبی

